

TELEGRAFUL ROMÂNULUI.

Telegrafulu este de două ori pe săptămână: Duminică și Joi. — Prenumeratiunea se face în Săbiu la expeditorul foiei pre afara la c. r. poste cu bani ga'ta prin scrisori francate, adresate către expeditor. Pretulu prenumeratiunei pentru Săbiu este pe anu 7 fl. v. a. ear pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 95. ANULU XX.

Săbiu, in 26 Novembre (8 Dec.) 1872.

tru celelalte părți ale Transilvaniei pentru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. iera pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și țieri streine pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se platescu pentru întâia ora cu 7 cr. sirulu, pentru a două ora cu 5 1/2 cr. și pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Nr. cons. 992.

Prea cinstitoru P. P. Protopopi și Administratori protopopesci !

Sinodulu nostru archidieceșanu inca la anulu 1870 luându in seriós'a consideratiune imbunătățirea stărei preotimei năstre eparchiali și regularea parochieloru, cari două lucruri stau in strensa și nedeslipita legatura unulu cu altulu, aduse, precum ve este cunoscutu din Actele Sinodului acelu anu, in siedint'a sea X din 28 Aprile 1870 nr. protocolulu 87, mai multe concluse privitoare la acestu obiectu, intre altele și acelu, că P. P. protopresbiteri și administratori protopresbiterali sa coléga din parochiale singuratiche datele de lipsa din cari sa se pōta vedea, care este adeverat'a stare factica a dotatiunei preotimei năstre. Dupa ce in sa datele aceste pre lānga tōte inviatiunile date de către consistoriulu archidieceșanu prin cerculariulu dō 7 Decembre 1870 Nr. cons. 1002 mai preste totu au esita atātu de gresite, contr'a-dicatore și defectuōse, incātu nu s'a potutulu de base sigure la pertractările ulterioare in acestu obiectu, sinodulu nostru archidieceșanu din anulu urmatoriu 1871 in siedint'a V din 8 Aprilie 1871 Nr. protocolulu 33 a decisu intre altele că pentru constatarea venitulu preotiescu actuale și pentru imbunătățirea lui in venitoriu sa se esmita in fia-care protopresbiteratu câte o comisiune constatoare din protopresbiterulu respectiv și doi barbati distinsi mireni, care comisiune mergendu din comuna in comuna sa cercé a constată mai întâiu cu esactitate venitulu celu adeveratu preotiescu, și apoi pre bas'a acelu a cercă imbunătățirea lui dupa potintia.

Comisiunile aceste, terminādu-si lucrările se, și acelea trecendu prin revisiunea respective-loru sinode protopresbiterale, apoi ascernādu-se prin consistoriulu archidieceșanu sinodulu eparchialu din anulu curgatoriu 1872, acelu a probatu lucrările numite pentru urmatōrele locuri :

1. Pentru tōte comunele bisericesci din protopiatulu Brasiovlui I, afara de parochia Stupinile Brasiovlui, a cărei regulare și dotare inca nu s'a facutu in modu definitivu.

2. Pentru comunele bisericesci : Egersegu, Nasn'a, Berghi'a, Medesfalau, și Cristuru, Petea de Cāmpia, Iclandulu-Mare și Muresiu-Ōrb'a, din ppiatulu Muresiu-Osiorheului, remanendu, că cele-lalte parochii tractuali sa se regulede și organisiedie in venitoriu ;

3. Pentru comunele bisericesci : Corabi'a, Pojan'a Blenchei, Mogoja, Chiuesci, Osoiu, Gostil'a și Bab'a din ppiatulu Solnocului I, avendu in cele-lalte comune bisericesci din ppiatu a se regulă venitulu preotiescu succesive in venitoriu ;

4. Pentru comunele bisericesci : Gur'a-Albacului, Albacu-Arada, Gărd'a de josu, Gărd'a de susu, Scarisior'a Lazesci, Negr'a, Săhodolu, Supr'a-petrei și Secatura din ppiatulu Zlatnei de susu, remanendu și aci că in cele-lalte parochii tractuali sa se imbunătățiesca și reguleze venitulu preotiescu succesivu in venitoriu.

Iera cătu pentru cele-lalte ppiate, operatele acelor'a parte n'au intratu de locu, parte au intratu pré târdiu, parte luādu-le sinodulu la revisiune, le-au aflatu defectuōse, lipsindu in unele regularea tasseloru stolari, in alte clasificarea și modalitatea reducerii parochieloru, iera-si in alt-le propunerile positive, cum, de unde, și pre ce cale, s'aru potea imbunătățiti veniturile preotiesci.

Totu in legatura cu acestu obiectu observă sinodulu archidieceșanu din operatele incurse cumca in prea puține locuri s'a facutu incercare a se aplică și in favōrea preotimei năstre folōsele legei dietali 53 din anulu 1868 carea in § 23 prescrie : „In comune și orasie, locuitu din partea individoru de confessiuni religioșari diferite, cari comune dau din

cas'a domestica spre scopuri bisericesci sēu in favōrea ori-cărei scoli confessionali ajūtōrie, din ajūtōrele aceste fia-care confessiune religioșara, aflātōre acolo e a se impartasi dupa proportiune drēpta.“ De acea sinodulu archidieceșanu și in privint'a acelu a recomanda comiteteloru și sinodelor năstre parochiali, mai multa interesare și activitate.

Consistoriulu archidieceșanu, aducādu tōte aceste concluse sinodali la cunosciint'a Prea Cinstitoru și Cinstitoru Vōstre, și prin acelu a la cunosciint'a comiteteloru și sinodelor năstre parochiali și protopresbiterali retramite, de o parte operatele in privint'a regulării parochieloru și a imbunătățirii stărei preotiloru spre completare in intielesulu indigitatiuniloru de mai susu ale sinodulu archidieceșanu, iera de alta parte ve trage de nou atentiunea asupr'a articolulu de lege 53 din 1868 insarcinādu-ve, că sa ve puneti tōta silint'a alu pune in aplicare in tōte comunele, unde bisericile și scōlele respective, preotii și invetiatorii de alte confessiuni se impartasiescu de vre-unu beneficiu in bani sēu naturale din averea comunale.

Iera operatele respective parochiali și protopopesci le ve-ti inaintă incōce negresitu, și fāra de a mai acceptā ursorie in caus'a acelu, celu multu pāna la finea lui Februaru 1873, spre a se potea la tempulu seu revedea din partea consistoriulu și a se inaintă la sinodulu archidieceșanu alu anulu 1873.

Din siedint'a consistoriulu archidieceșanu că senatu bisericescu, ținuta la Săbiu in 9 Novembre 1872.

Pentru Escelenti'a Sea Parintele Archiepiscopu și Metropolitu.

Nicolau Pope'a.

(L. S.)

Archimandritu și Vicarin archieppescu.

Revista diuaristica despre cris'a ministeriale.

Dăspre cris'a ministeriale din Ungari'a impartasim dupa „Fr. Blt.“ din Vien'a urmatōrele :

Iera implinita și realizata dorint'a cea mai ferbite a conducatoriloru partidei lui Deak, că crisa sa se termine cătu se va poté mai curendu și sa se formeze unu regimu, carele, basatu pre deplin'a incredere a partidei sa se apuce de reforme și reorganisatiunea referintieloru Ungariei, lucrulu indoitu greu fatia cu dispusitiunea cea intaritata a opusitiunei. Ministeriulu celu nou ungurescu se pōte consideră că constituitu. Eri la 10 ore (1 Decembre) inainte de media-di a primitu Majestatea Sea in castelulu din Bud'a pre contele Lonyay, carele a substernutu demissionarea suscrisa de toti ministri. Contele Lonyay a petrecutu că unu patrariu de ora la Majestatea Sea.

In acelu-si tempu erau adunati la Deak mai multi deputati de frunte precum : Pulszky, Somssich, Csengery și alții. La 12 ore a primitu Majestatea Sea pre Deak. Acelu a descrisu Imperatulu si-tuatiunea, a desfasiuratu tōte evenemintele de unu anu incōce, stimulatatiunea partidei deakiane și in fine 'si dede parerea sea despre cris'a cabinetulu, cu care oca-siune a descoperitu, ca Slavy aru fi barbatulu acelu, pre carele majoritatea casei l'aru vedé cu cea mai deplina incredere in fruntea regimulu. Terminādu-se convorbirea, se dice, ca Maj. Sea Imperatulu a multiamitu domnulu bețrānu pentru desfasiurarea sea cea obla, simpla și sincera, iera Deak — asiā spunu raporturile din Pest'a — erā pré bine dispusu cându la 1 ora a parasitu castelulu.

La 1 3/4 ora l'aru și comunicatu contelui Lonyay ca demissionarea cabinetulu e primita și ce-va mai târdiu Slavy este chiamatu la castelu, primitu de Maj. Sea și insarcinatu cu formarea unui cabi-

netu. Slavy se rōga a i se dá tempu de o di spre a susterne o lista de ministri Maj. Sele și numai decātu s'a pusu in intielegeri cu colegii sei ministri. Resultatulu intielegerei a fostu, ca mai toti ministri remānu in posturi.

Procedere nōga este, dupa scirile ce le are „N. Fr. Pr.“, ca de asta data se cerū și opiniunea conducatoriloru stengei asupr'a fia-cărui'a, cu deosebire se cerū opiniunea lui Tisza și G hic z y. Se dechiarara ga'ta de a primi portfoiuri sub Slavy : Trefort, Pauler, Wenkheim, Pejacevich și Toth. Cu cestu din urma inse steng'a nu e multiamita. In privint'a acelu a inca nimic'a decisu. Și Kerkapoly remāne in ministeriu. Col. Tisza dechiarādu-se fōrte multiamitu cu Kerkapoly doresce numai sa procēda mai independentu in cestiunea banței.

Slavy, care a fostu pāna aci ministru de comerciū, va avé de aci incolo numai presidiulu in ministeriu, dara nu și altu portfoiu. Ministeriulu de comerciū lu va primi contele Ios. Zichy, pāna acum guvernatoru in Fiume, carele dealtmintrea a și sositu in Pest'a, ministeriulu aperārei țierei lu va primi secretariulu de statu de pāna acum Hollan.

Slavy posede — precum amu amintitu — cea mai perfecta incredere a partidei deakiane și este o persōna populara și stimata in țier'a intrēga de tōte partidele. Impregiurarea acelu a este de mare pretiu togm'a acum dupa cele intemperate in tempulu din urma. Dela cabinetulu celu nou pōte omulu acceptā unu regimu vigurosū si liberalu, carele va continuā cu energia si iubire reformele incepute. Asceptārei acesteia i s'a datu espressionu și pāna acum, pentruca — dupa cum se raportēdia din Pest'a — cabinetulu celu nou se numesce și ministeriulu cetatienescu. Sa sperāmu, ca acestu ministeriu va fi incoronatu cu mai mari succese dupa ninsutiile se și ca elu va evitā erorile și ratacirile, cari au nimicitu tōte ninsutiile ministeriulu cetatienescu austriacu.

Mai adaugemu aici inca unele date despre ministralu presiedinte ungurescu. Iosivu de Slavy e nascutu in Pojonu. Elu e fiulu unui oficieru din statulu majoru și a primitu educatiunea sea in Teresianulu din Vien'a. Inca in juneti'a sea frageda s'a distinsu prin o deosebita capacitate. Slavy este unu barbatu carele posede o cultura temeinică și că barbatu de statu dispune de o linisce mare. Se afla acum in etate de 53 ani.

Premitiendu aceste dupa susu citat'a foia, facemu sa urmedie unele reflexiuni ale diuarieloru ungu. despre schimbarea acelu a ministeriale.

Organulu stāngei „Hon“ dōce in nr. seu de Duminica : Intregu ministeriulu ungurescu a demissionatu. Si ore ce a fostu caus'a aceste demissionari ? Aceea ca nu potea teri mai departe lucrulu. Ce lucru ? Acel'a de a glorificā Ungari'a că unu statu ce unesco tōte conditiunile de viētia, in fine pentru unu statu mare și puternicu. Glorificarea și mistificarea adeverulu a potutu avea inse numai atāt'a, pre cătu tempu a fostu sustienutu ministeriulu de parti'a sea.

Si ce urmēza acum'a ? Unu ministeriu nou, a cărei sunetu primu in camer'a legislativa a Ungariei va fi a cere indemnitate pentru anulu viitoriu, și alu doilea prin carele va cere imprumutulu celu colosalu pentru anulu viitoriu. Si nu ne indoimu ca cu greu se voru aflā pentru aceste remasitie eredi. Altcum suntemu pré siguri, ca nici parti'a deakiana și nici cea conservativa n'au de a-si gratulā. Si in fine ce privesce parti'a deakiana e destulu de caracteristica ca aceea e unu complexu din cele mai eterogene elemente și au ținutu laolalta cându erā vorba de posturi, concessiuni, contracte lucrative cu statulu. Atunci se alipeau neconditionatu lānga

atolu sciintorinlu regimu, liberali si conservativi, episcopi si murari liberi, invetiati si comercianti, casu toto si unguru. Cându a fostu inse vorbă ca se marturisimo adevuru regelui, si natiunei despre starea noastră deplorabila financiara a parasitu cu totii stindardulu.

De cându esista lumea o partida mai impotentă mai incapace că cea deakiana n'a gubernat unu statu. Vedemu deci si urmările.

„Reform“ fôia regimului cadiutu astfelu se esprima totu in acêsta materia: „Ungari'a songerăza din rane grele si afunde, mai afunde si mai periculose decâtu acelea ce i le-a causatu absolutismulu, căci e lucrulu mândorilor filorului sei. Barbatii cei mai eminenti, cei mai zelosi, care suntu chiamati a dă desvoltărei triste intru conducerea si gubernarea statului magiaru o alta directiune mai solutaria, se indepartăza unulu dupa altulu cu ingrozire, căci nu e modu de vindecare. Făra a folosi patriei ceva—si se espone batjocurei publice. Dă, asiă e, căci onorea a incetatu a mai fi onore in Ungari'a, abiă dupa 5 ani de libertate. Inainte catanele se prindeau cu funi'a — astadi inse ministri. Si cum se pôte altcum cându nici acei 400 de omeni cari au luat asupra—si cea mai sânta si frumôsa missiune de a lucră pentru promovarea intereselorului poporului — nu cunosc alta chiamare mai sublima decâtu a—si radică in tōla lun'a simbrăa. Cu astfelu de societate politica in—tempināma viitorulu. Unde o se mai ajungemu! Si cugeta cine—va ca prin o cārpitura noua ministeriala, sēu chiaru si prin unu ministeriu nou, se voru vindecā morborile sociale de care patimimu de mōrte. Se nasca acela ori acela alte notțiuni, alte simtiemente in ablegatii nostri.

Amagire aru fi a crede asiă ce—va. Unu mididocu numai mai pôte mantui statulu din caosulu si prapasti'a in care se afla acela, că sa se incēpa pedēpsa in casa legislativa a Ungariei, si sa se gōnesca din ea afara tōte elementele nechiamate.

„Eshalatiuni miasmaticke din balt'a cea nēgra a ortod-ochs-iei ultramontane.“

Motto: Cuiu cu cuiu, de—si nu togm'a pre togm'a.

(Urmare.)

Nu vei negă, dle „Cat. Cens.“, precum nu nēga, ci togm'a afirma scriitorii, cari nu potu fi in prepusulu ca au scrisu din partinire, ca o parte mica a romānilor, stramosii dvōstra, sedusi de promissionile strainiloru, pre la anulu Domnului 1700 ni-au spartu biseric'a strabuna si prin acēst'a si natiunea cea pāna aci pururea un'a. Prin spartur'a acēst'a că prin nisce porti au intratu inimicii nostri

FOISIORA.

Desteptati—ve si priveghiati,

1 Petr. 5 8.
Adunati—ve averi, cari nici rugin'a
nu le strica, lotrii nu le sapa nici le fura.
Mat. 6. 20.

„Glasulu tempului striga inainte,
totu inainte, vai de acela care
sta pre locu si nu pricepe acestu glasu
alu tempului.“

Mintea noastră sanatosa.

(Fine.)

A fostu unu tempu, cându puteamu fi desvinovaliti pentru lips'a noastră de cultura si lumina. Tempulu acest'a a fostu, cându fiii poporului nostru nu erau primiti la nici o dregatoria, macaru cătu de miea, cându romānulu eră opritu dela negociu chiaru, dela ori—ce meseria prin legile si asiediamintele cele neomenose ale tempului aceluia. Sub astfelu de tempuri nu potē fi vorb'a la romāni de scōle, de inaintare in sciintie, cându ei erau dupa legile tieriei numai suferiti, pāna cându i placea domnitorulu tieriei si locaitoriloru streini ai tieriei. In astfelu de stare ticalosa ne aflamu noi fatia cu cele—lalte natiuni conlocuitoare. Capulu unu romānu se platea atunci cu 35 fl., poporulu romānu lucră atunci la dompu seu si se mană cu biculu de din daretu la lucru. Preotii rom. plateau dijim'a la domni, sēu la preotii streini si erau despretiuiti si batjocoriti, iēra metropolitulu Sav'a bicuutu in fia—care di.

Sub astfelu de tempuri nu le—a potutu loā nimeea in nume de reu romānilor, ca nu umblau dupa sciintie, ca de aru fi si umblatu, zadarnica eră tōta incercarea lor, căci nu erau primiti in nici

natiunali, că sa ne turbure si sa ne neodichnesca in cas'a noastră, in sinulu familielor noastre celoru pacifice si linisite. Prin acēst'a se dedū prim'a lovitura amōrei fratiesci, concordiei cu domniā pāna aci intre romānu si romānu, facendu—se locu urei, discordiei, certelor si afaceriloru celoru mai inversionate intre fiii aceleia—si mame; se infipse pre scurtu cutitulu in inim'a bietei mame comune, incātu de atunci si pāna astadi n'a mai potulu vedē dile bune.

Dēca nu mi—ai crede mie, vei crede dōra istoriei noastre natiunali si ōmeniloru dvōstre!

„Cu unionea deodata — dice Sim. Bar—ntiu — a intratu o ura intre romāni, care a tēnuta mai bine de 80 de ani (si tiene si ad!) „Iertati—me fratiloru, sa trecu furiele iadului, cari „i—au sfasiatu pre romāni in aceste tempuri nefericite, nu postulareti că sa descriu cum „interitā pre episcopii uniti si pre calugeri că sa „facea proseliti din romāni; si acesti'a nu vedeau, ca „suntu numai unelte si dusmanii romānilor, cari nu dormu nici odata, priveghiā, că sa „nu stinga vre—odata din mijloculu lor a c e s t u „f o c u i n f e r n a l e , u r ' a !“

Eata ur'a, eata sumatiunii unde suntu de a se caută, unde 'si au calcusiulu lor, in unatia!

La anulu 1848, amenintiādu pericolulu pre romāni, iērasu se apropiara unii de altii, ba i s'aru fi parutu cui—va că reinfratirea lor va fi eterna. Se fecura si incercāri din partea unora, spre a delatură pentru totu—deun'a reulu principale, desbinarea confessionale dintre romāni; dara fāra de efect, căci, cum se vede iesuitismulu priveghiā si atunci: „că sa nu se stinga vre—odata in mijloculu lor „acestu focu infernale, u r ' a !“

Abiă potolitu incātu—va „acestu focu infernal“, celu putienu pre din afara, la anulu amintitu, si se incinse din nou cu o indoita furia indata dupa aceea, durandu preste intregu periodulu celu de diece ani alu asiā numitulu absolutismu. Inceputulu si—lu facū acēsta furia a iadulu cu petitiunea aloru trei barbati eruditi uniti, data regimulu pentru infiintarea unei Metropolie unite, in contr'a nisuintelor manifestate in adunarea din Blasiu pentru restaurarea Metropoliei celei vechi. Dupa aceea se continuă cu invinuirile cele grele radicate asupra pre atunci episcopulu ortodocsu din Sabiu si a credinciosiloru sei, in adunarea episcopiloru romano—si greco—catolicu din Strigoniu in Aug. 1850 si adēca; ca aceli in an. 1848 aru fi omoritu (horribile dictu!) 300 de preoti uniti, si li—aru fi pusitiu (unitiloru) bisericile, li—aru fi predatu averile si scōlele lor le—aru fi asemenatu cu pementulu; cu infiintarea septica a Metropoliei unite si cu cerculariele nou denumitulu Metropolitu S i u l t i u ,

o slujba că romānu macaru, sa fi fostu picati din ceriu, nu erau primiti nici in pravaliu, nici la meserii că romāni, fiindu ei opriti dela tōte acestea prin lege.

Dara de vomu cercetā bine, ce a potulu fi priein'a si unei astfelu de umiliri a poporului nostru pre tempulu acela, vomu veni de siguru la acelu resultatu, ca totu lips'a de minte a fostu priein'a stārei sele triste si jalnice de atunci. — Din lips'a de intielegere au isvoritu imparecherile, frecările si prigonirile intre romāni. Romāni cu romāni se sfadeau si se bateau, si strainii se bucurau, si romāni 'si sapau momentulu cu incesi mândile lor si strainii se urcau pre ruinile lor, pre sfarmaturile poterei lor, si le puneau lantiulu de gātu, si—i tēnura incatusiati, pāna cându i slobozira anii 48 din prinsōre. —

Sa ne fia o invetiatura fratiloru! patiani'a parintiloru nostri, mosloru si stramosiloru nostri, sa nu asteptāmu sa ne intieptimu din patiani'a noastră, ca va fi reu de noi; sa cautāmu a ne luminā de tempuriu si cu ori—ce pretiu, că sa potemu vedē arcanele, ce oi le tiesu si ni le intindu dusmanii vietiei nostre de josu impregurulu nostru. Sa fimu cu minte si prevediatori, pentru că sa putem abate primejd'ia din ori si ce parte ni s'aru infatisā. Primejd'ia este pre drumu fratiloru, ea vine sburāndu cu puterea vaporului, si vai nouē, amaru poporului nostru, de—lu va aflā nepregatitu. Capitalele streine voru omori negociulu nostru, meserisii nostri voru fi redusu la sapa de lemnu; purtatorii nostri de poveri hamalii nostri voru fi siliti sa ia lumea in capu. La lucru fratiloru! tempurile suntu grele, gāndirea si judecat'a noastră seriōsa, munc'a noastră insocita de lumin'a sciintielorului le voru face usiore. Sa ne unimo puterile nostre, sa infiintāmu socie-

prin care cerculare se provocā intrég'a natiune romāna dela Tis'a pāna la Marea—nēgra si pāna la montii Piindulu! — a trece la unire cu biseric'a papista; pārele cele multe ale aceluia—si Metropolitulu, radicate la regimu asupra Archiereulu ortodocsu romānu, pentru ca a infiintatu tipografi'a, pentru ca tiparase cārti bisericesci in trens'a, pre—tendiendu ca numai unii au privilegiulu de a tipari astfelu de cārti, — pāna si pentru dispensatiunile archieresci de casatoria ca le—aru fi dādu netimbrate — — — dā, cu faptele acelu Metropolitulu unitu (fia iertatu!), despre carele se dicea a fi natiunalistulu celu mai mare, dara carele in fapta eră membru activu ala societătiei de propagend'a santei unatie in orientu, si carele din amōre fratiesca se vedū indemnatu a denegā dreptulu tramisului archierescu, protopresbiterulu ortodocsu, Ioanu T i p o i u , spre a catechisā pre studentii de religiunea noastră dela gimnasiulu din Blasiu, incātu eră p'aci sa—lu scōta cu gendarmi din acelu opidu; cu clevetirile, insinuările si suspiciunările cele mai nerusinate, cu cari incarcau unii pre persoanele cele mai insemnate ale bisericiei ortodocse, — buna ōra că si in prezentu pre Archiereulu romānu ortod. din Sabiu in „Gaz. Trans.“ si prin tōte diuariele romāne de dincoci si de dincolo de Carpati, cu deosebire prin cei doi clarissimi dela intāiu numit'a fōia si prin agentii si missionarii lor din tōte pārtile romanimeii s. a. s. a. s. a. s. a.

Asiā de departe ajunsese ur'a dvōstre contr'a ortodociloru in periodulu indicatu, incātu chiaru si biseric'a noastră nu ve sfiati a o inferā cu epitetele cele mai batjocoritōre, precum: c . . . a ! Nea ! si altele!

Veni a. 1860 cându iēra se ivira nouē incurcaturu si temeri politice, cari din nou cercau in modu imperativu reinfratirea si solidaritatea romānilor. Cine a spartu atunci paretile celu despartitoriu, morulu chinesescu dintre noi? Cine a provocatu pre Blasiu la actiune comuna politico—natiunale? Cine a restauratu reinfratirea intre romāni si atunci? Intrebati numai pre vatafulu mireanu alu d—vōstra de aici din apropiarea noastră si ve va spune, ca, dupa cum mi se asigura, elu in—susi a dīsu la o ocazione solemna in cuventarea sea: „Escelenti'a ta (Metrop. Siagun'a) ai roptu paretile ce eră intre noi.“ Ba ce e mai multu, dupa informatiunile cele mai positive ce le amu, acela—si Metropolitulu „neunitu“, dupa cum ne batjocoriti dvōstra, carele dēca aru fi fostu alu vostru, nu pāna la alu treilea, dara pāna la alu nouēlea ceriu l'ati fi inaltiātu si totu vi s'aru fi parutu ca nu—lu inaltiati destulu, acela—si Metropolitulu dīcu, pentru că reinfratirea efeptuota sa fia durabile si pentru că sa se stērga in viitoru totu privilegiulu,

tāti si reniuni, sa ne deslusimu unulu altui'a folosulu si modulu si chipulu cum sa infiintāmu astfelu de reuniuni pentru inaintarea si asigurarea meserisiloru si hamaliloru nostrii, cari suntu mai intāiu amenintiati prin venirea drumului de feru. Sa ne tramitemu copii la scōla toti cu totii, dela celu mai bogatu pāna la celu mai seracu si sa ne dāmu tōte silintiele pentru de a aduce lucrulu acolo, că in Brasiovu cu tempulu sa nu fia nici unulu, care sa nu scia sa cetēasca si scrie si sa so—cotēasca. Pāna la 12 ani suntu siliti toti parintii prin lege sa—si tramita copii la scōla fii si fiice, sa nu acceptāmu sa ne silēasca dorobantii de a ne tramite copii nostri la scōla, ci sa—i dāmu de buna voia. Dara chiaru si dela 12 ani in susu, dēca nu ne iēra poterile sa—i lasāmu sa invetie mai departe, sa—i lasāmu sa invetie mai departe in scōlele de repititione ad. in scōlele de Daminec'a. Aicea se voru primi si acei'a cari nu sciu de feliu sa cetēasca si scrie ori si de ce versta voru fi densii pāna la 40 de ani, si si mai susu, si de ori ce secsu barbati sēu femei. Profesorii si invetiatorii scōleloru din Groveru fratiloru condusi de dorinti'a, de a mijloci propasirea tuturoru claselorului poporului nostru au infiintatu si tēnuta sub restempu de 2 ani prelegeri cu adultii adēca cu cei crescuti dela 12 ani in susu, si aceste prelegeri voru deveni cu totu zelulu si tōta jertfirea pentru bnele poporului nostru, mai cu sēma alu tinerimeii, sa le tēna si in anulu acest'a, cu adaosu de cursurile pentru fete. Pentru ca prof. si invetiatorii dōrescu, că si ficele dvōstra sa inainteze cu tempulu, sa respāndēasca luminile sciintielorului pre lānga fii, si intre ficele dvōstra, că intre acele fiintie, cari suntu chiamati in loculu dintāiu a inaintā binele si fericirea copiiloru, nepotiloru si stranepotiloru nostrii. Profesorii si invetiatorii fratiloru!

ce aru duce ierasi la neintelegeri si frecari confesionali si nationali, se decise la o memorabile harthia arhieresca pre carea si d-ta dle „Cat. Cens.“ trebuie sa o cunoasca, prin carea provoca pre Metrop. Siolutiu alu dvostra la o *invoire arhieresca in scrisu*, in privinta tuturor punctelor mai insemnate, precum sunt: treceri religiozitate, scoli mestecate si casatorii mestecate, pre basea perfecte reciprocitati, care deca s'aru fi realizatu astadi amu ave pace si aru domni concordia si solidaritatea intre noi. Dara ea nu s'a potutu realizá, cáci Siolutiu, de siguru dupa ce a intrebatu pre toti sfelnicii sei iesuiti din tíera si afara din tíera, románi si nerománi, — dupa unu anu de dile, pentru cá sa nu pericliteze sánt'a unatia, raspunde negativu. Ai sprignitu d-ta dle „Cat. Cens.“ si companionii d-tale uniti acésta nobile intentione documentatória de adevérata amóre fratiésca a Par. Metropolitu Siagun'a? D-ta cá diuaristu, si inteliginti'a unita cá atare, a-ti fostu la loculu primu chiamati a stáruí din tóte poterile pentru realizarea unei atari incercári salutari, deca a-ti fi frati adevérati si deca nu v'aru stá omórea pre bodie. Ce a-ti facutu, a-ti scrisu uude-va ce-va? Ati tacutu tacerea mortiei! Ba sa nu gresiescu, „intieleptulu“ dela „Gaz. Trans.“ totu a amintitu odata ceva despre harthia din cestiune, in sa cumu? Dóme padiesce! o schimosi cu totulu, cá tóte lucrurile cáte ne atingu pre noi. Pentru aceea aru fi de doritu si a-mu rugá pre cei competenti, cá sa binevoiesca in interesulu istoricu, a dá publicitatiei acelu actu insemnatu si interesantu, cá sa-lu cunósca lumea mai de aprópe.

Dara nici acésta reinfatire si impaciuire nu tienú multu; cáci parinti iesuiti suflara din nou in spuza, si „foculu celu infernalu“ se aprinse din nou intre románi, si arde, arde mereu cu furi'a cea mai selbateca inca din tempulu dietei din Sabiu si mai cu séma dela 1865 incóce. Caus'a? Eu unulu o asiu reduce numai la fondulu religionaru catolicu din Ungaria. Incátu pentru preteste e fresce altu-feliu, aceste se cauta si se gasescu séu deca nu se gasescu se fortiéza. Asiá de exemplu in tempulu dietei din Sabiu unu pater Bekx in fracu, cáruí brasiovenií „neuniti“ ia cumperatu dle „Cat. Cens.“ trasura si cai, nu mai potea suportá inferioritatea sea si a metropolitului seu politica si de aceea cautá prin rusticele si neurbanele sele purtári sa provóce cu puterea o scisiune, in sa fára succesu. Cel'altu dela „Gaz. Tran.“ deveni in decursulu dietei atátu de misticu, incátu nimenea nu pote sa afle ce cugeta si ca scia elu sa cugete ce-va despre caus'a nationale in acele tempuri, dara cum trecú periodulu acést'a si ne apropiarámu de anulu 1865 sberá cá unu smintitu in „Gazet'a“ sea mai intáiu contr'a pretimei in fine inse se despupá ca tóte sagetile suntu indreptate in contr'a „neunitiloru“, cáci erau indreptate in

suntu petrunsi de acea convingere, ca románii trebuie cultivati si luminate toti fára deosebire de secu si de versta, o viétia nóu, unu spiritu nou, lumina pretatindenea, fericire in tóte casele si colibebele nóstre, dela celu mai bogatu in tóte verstele; in amendóue securile barbatesci si femeesoi, iéta ce voiescu si dorescu sa faca profesorii si invietatorii scóloru nóstre din Brasiova. Acést'a este tient'a si scopulu loru, unu scopu nobilu; care lu au densii totu-déun'a inaintea ochiloru, si care voiescu cu ori si ce pretiu alu impliná spre binele si fericirea fiiloru si ficeloru dvóstre, si prin trensii spre binele si fericirea dvóstra insasi.

Frati románi Brasioveni! Portile fericirii ne stau deschise, sa alergámu cu totii la fontánele sciintieloru sa scótemu toti cu totii apa viua din putiulu adevéruí si intieleptuinei, din fontán'a fericirii nóstre. Riuri de viétia facatóre voru isvorí din ap'a, care o vomu scóte, si se voru adapá din trensele urmasii nostrii si ne voru bine-coventá, ca amu sciutu sa ne folosimu de impregiurári spre binele nostru si alu loru; altmintrea ne voru blastemá, ca amu fostu nepasatori de binele loru, i vomu face sa ne blasteme pentru negrigi'a, care o amu avut'o cá parinti ai loru, cá ai loru crescatori, in mánle cáror'a zace sórtea si viutoriulu loru, i vomu face sa ne blasteme, ca nu le-amu lasatu altu ninicu de mostenire decátu saracia si ticalosia, si Ddiu va ascultá rugaciunea loru si ne va pedepsí ca amu lasatu sa tréca fára folosu tempulu in carele avému sa punemu sementi'a fericirii nóstre si a copiiloru nostrii. —

contr'a celui dintáiu demnitaru alu loru bisericescu. Si in dementi'a acést'a fanatica a iesuitiloru dvóstra este sistema, este acea sistema, carea impedece pre cele trei milióne de románi de a fi intr'o intielegere, carea i impedece de a ocupá intre cele-lalte natiuni unu locu onorificu dupa cum li se cuvine. Dara sa trecemu acum preste detajiri mai de aprópe, cáci n'o sa tréca multu si totu dvóstra ve-ti provóca rescolirea si aceloru intemplete in amintitulu tempu si atunci apoi me voiu ocupá numai de densele.

Se facura incercári oneste in mai multe renduri si in acestu intervalu de 6—7 ani din urma, pentru imblandirea inimiloru, pentru reconciliare si reinfatirea nationale, dara tóte in desierto, cáci iesuitii in reverenda si in fracu, cá la comand'a generalei loru Bekx din Rom'a, privighiédia neincetatu, cá foculu celu infernalu sa nu se stinga nici odata. Caus'a cea adevérata pentru carea nu se potú efectui impacatione nici de asta-data si pentru cate nu se potú tiené congresulu nationalu, doritu de nationea nóstra intréga, prin care avé sa se realizede acea impacatione si reinfatire, astadi e unu secretu publicu, incátu si copii sciú, din care parte se puse pedec'a. Dóra nu ve-ti díce si acum ca Sabiuulu e de vina. Sa fia facutu Sabiuulu erórea aceea adeca a impedecárei, l'aru fi bucínatu foile dvóstra din tóte poterile in tóte patru párti ale lumei, dupa cum si incepusera dejá pána nu se chiarificase lucrulu; acum inse vediendu unde e bub'a tacu tóte si nu dícu nimic'a.

Acéstea cáte ti le spusei dle „Cat. Cens.“ pána aici suntu fapte, scóse din scrierile románe de tóta specialitatea si din notiiele proprie. Si fatia cu tóte faptele acéstea dea totu mai avusi curagiu a ne timbrá pre noi pre cei ortodocsi: de sumu-tiatori si ca tindemu cu mán'a sacri leg'a a desceptá ur'a intrefrati? nu vediusi mai susu ce díce Barnutiú, carele inca a fostu unitu, ca „cu uníunea de odata a intratu o ura intre románi“ si ca se priveghiaza mereu sa nu se stinga nici odata „acestu focu infernalu“? Insemna-ti bine, rogute, acéste cuvinte memorabili, cá sa nu le uiti iéra.

De amu fi fostu séu amu fi dle „Cat. Cens.“ noi cei cu ur'a in sufletu si sumuatiarii atunci nu v'amu fi infantiatu reuniuni si societáti, si nu v'amu fi radícatu scóle si sate intregi, noi cesti ortodocsi, dvóstre celoru uniti; nici nu amu fi contribuitu la tóte actiunile comune de pána acum totu-déun'a in mesura celu putienu duplu.

Si óre ce a-ti facutu vre-odata dvóstra pentru noi? aratati-ne socotelile la lumina cá sa le cunós-cemu. A-ti facutu d'a, atátu ca la tóte conferintiele si adunárele nationali ve dedeati numai decátu in petecu de ve esiá cunulu confesionalismului din sacu incátu noi eramu porurea cei pácaliti. Sa-ti aducu dovede? uitati-ve numai intre alte mai multe, de totu soiulu, la gimnasiulu din Naseudu, carele se infintia cu poterile vóstre si a le nóstre, cumu mi se spuse din fontana sigura, sub expresa conditione: ca ambele confesioni sa fia egalu indreptatite. Si ce au facutu ai vostri? Ei timbrara gimnasiulu comunu de gimnasiu gr. cat. fára de a spune baremu ce-va in privinta acést'a pártiei gr. orientale. Este acést'a amóre fratiésca? Séu priviti la fondurile granitieresci ale fostului regimentu de Orlatu, iéra-si ale vóstre si ale nóstre si vedeti, cáte de bine se respectéza si aici egalea indreptatire confesionale de cátra dvóstra si ai dvóstre, cându erá unu Metropolitu nationalu in frunte-ve si unu altu románu dara unitu si mai nationalu, díce-se, in fruntea administrationei tierei. Intreba-ti pre Hatieganii gr. or. cáci ei aru sci sa ve spuna multe din soiulu fratiei cu carea ne intempinati din tóte pártile; vedeti cáte de bine se respectéza acum cându de cátra marii pedagogi militari (gr. cat.) s'a strícatu scólele confesionali si suntu pre calea cea buna de a-si perda si coloritulu románescu.

Ni amintesci de fundatiunea Romantiana, ca este fára deosebire confesionale usiá dara si a nóstra? Lasu ca Romantianu inca a fostu ort docsu, dle „Cat. Cens.“ si ca tóta averea sea din carea a lasatu fundatiunea mentionata o cástiga intr'o tíera ortodocsa dela románi ortodocsi — dara apoi sa intrebámu cum se respecta si aici confesionalii nostri din partea Blasiului?

Sa ne spuna studentii románi ortodocsi, cáci ei voru fi sciindu mai bine.

Ei bine dle „Cat. Cens.“ asiá numai póte fi, lucrulu a ajunsu asiá de departe din caus'a purtárei dvóstre incátu trebuie sa ne tragemu in publicu se-

m'a unii cu alii, pentruca nu mai voi'mu sa mai remanemu si pre viitoru hamalii dvóstre.

Din tíer'a Bârsei, in Noemvre 1872.

✠.

Post scriptum. Tocm'a cându terminasemu acéste sire neplacute cu „Federatiunea“ primii „Gazet'a Transilvaniei“, din carea vedini ca si acést'a inca me onorá cu unu feliu de critica secundandu, dara ce-va mai piano, colegei sele dela Pest'a, la care mi voiu face urmatórele observatiuni:

(Va urmá.)

„Egyházi Közlöny“ despre congresulu románu.

Credu ca nu va fi superflu a impartási unele pasage din organulu ultramontaniloru „Egyházi Közlöny“ cá corollariu la deslusirile dlui S. M. ce au aparutu in „Gaz. Trans.“

In privinta tienerii unui congresu nationalu románu díce „Egyh. Közl.“ s'au facutu din partea dlui ministru presiedinte astfelu de pasi incuragiatóri, cari suntu pré acomodatí a maná apa pre mór'a hiponationalistiloru románi.

E vorba aci despre aceea ca congresulu propusu se va tiené de románi ambeloru confesioni atátu de cea gr. cat. cáte si de cea gr. or. Si e superflu a indegetá la neajunsele ce au emanatu din aceea netactica ce s'au incredintiatu conchiarea congresului serbescu hipernationalistiloru serbi.

Deci deca se va aduná in Transilvania unu congresu nationalu románu nu e nimic'a mai siguru decátu aceea ca si aci hipernationalistii voru avea cea mai mare influentia, — si de óre-ce scimu ca de basa a tuturoru actiuniloru le va servi biseric'a orientale, tóte voru incercá si póte nu fára succesu de a convertí pre credinciosii biserice gr. cat. la religiunea gr. orientale. — Pentru de a impedecá desvóltarea acestoru nesuintie credemu ca biseric'a gr. cat. nu afia in sine destula putere, cáci scimu si cunós-cemu simpatihie gr. catoliciloru de a intrá ierasi in sinulu biserice desunitiloru, ceea ce e altcum si pentru statulu magiaru in mesura mare periculosu si daunosu. Astfelu se are cestiunea acést'a in impregiuráre de fatia. Deci deosebíta a pretiure merita din punctu de vedere magiaru portarea Metropolitului gr. cat., carele de tempuriu cu unu rarú tactu a sciutu impedecá nesuintiile intetite ale romániloru pentru conchiama unu congresu románu si precum se vede acum de-o data, numai tempu a doritu a castigá; neesplacabila e in sa in tóta cestiunea acést'a politica a ministrului presiedinte, facendu astfelu de pasi, cari numai aru fi potutu inaintá (?) tienera unu congresu nationalu románu.

Cu tóte acéstea unu congresu románu totusi se va tiené, mai curendu séu mai tárdiu, cáci acést'a e postulatu tuturoru nesuintieloru nationale. Deci deca regimulu e consciu in afacerile sele de posetiunea sea nu va întârdiá a dá afaceri acéstei'a unu atare casu prin care sa se incungiuere periculu ce aru potea urmá din tienera unu congresu nationalu románu.

Si e fapta constata, ca devenindu odata biseric'a cat. autonoma, va avea o injuriatia fórté mare asup'ra tuturoru membriloru ei; si acést'a va fi motivulu ce va indemná pre románi gr. cat. din Transilvania la o intima alipire cátra biseric'a gr. cat. O atare alipire se va dovedí chiaru atátu de puternica pre cáte si de bine-facatóre pentru biseric'a gr. cat. Si va servi in casu de lipsa la unu congresu nat. rom. de unu contraopdiu hipernationalistiloru gr. or.

Románi'a.

Correspondinti'a particulara a foiei „La gazette des étrangers“.

Bucuresci, 16 Noembre.

Inca unu efectu de teatru la care ne e permisu sa asistámu. Ce e mai curiosu decátu a vedé completándu-se unu ministeriu dupa doi ani de esistintia incompleta, si acést'a in ajunu d'a intrá in nimicire?

E vorba — póte ca dvóstra stati la indoieia — despre numirea dlui Manolaki-Costaki-Iepuraki, alias Iepurasi, in postulu de ministru alu justitiei, alu cáruí interimu fú giratu atátu de lungu si cu atát'a neindemanare de stralucitulu Cos'ya-Foru, care pa-

